

ย่อเรื่อง

ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับไทยและฮาไว

ของ แอนดรู ดับบลิว. ลินด์

บทความนี้เขียนขึ้นในรูปรายงานเพื่อเสนอต่อศูนย์ปฏิบัติการวิจัยทางสังคม โร-แมนโซ อัดัมส์ (Romanzo Adams Social Research Laboratory) ซึ่งผู้เขียนดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการอยู่ ผู้เขียนเป็นศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฮาไวและได้รับทุนฟูลไบรท์เข้ามาทำการสอน ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระหว่างปี พ.ศ. 2503 — 2504 เหตุจรรโลงใจสำคัญที่ทำให้เขียนเรื่องนี้ขึ้น ก็เนื่องมาจากการที่เขาได้รับเลือกให้เป็นผู้หนึ่งในกลุ่มทูตสันถวไมตรีซึ่งมีหน้าที่สร้างสรรค์ความเข้าใจอันถูกต้องเกี่ยวกับฮาไว ดินแดนที่เปรียบเสมือน “สะพานเชื่อมระหว่างตะวันออกและตะวันตก” ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยฮาไวได้รับมอบให้ทำหน้าที่เป็น “ศูนย์แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและวิชาการระหว่างตะวันออกและตะวันตก” อีกด้วยก็ยิ่งทำให้ผู้เขียนรู้สึกในพันธะดังกล่าวมากขึ้น นอกจากนั้นผู้เขียนยังรู้สึกต่อไปอีกว่า ประสพการณ์ของฮาไวมีความสำคัญต่อประเทศไทยมาก เช่นเดียวกับประสพการณ์ของไทยมีความสำคัญต่อฮาไวเช่นกัน เนื่องจากฮาไวนั้นมีอะไรที่สามารถจะให้แก่ไทยได้และสิ่งดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจจะหาได้จากชุมชนอื่นของสหรัฐอเมริกา

ในตอนแรกๆ นั้น ผู้เขียนรู้สึกว่าจะมีความแตกต่างระหว่างดินแดนทั้งสองนี้มากกว่าความคล้ายคลึงกัน เช่น ความแตกต่างในทางภาษา เนื้อที่ประเทศ และจำนวนประชากร เป็นต้น ฮาไวเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยชนชาติและวัฒนธรรมต่างๆ ผสมผสานกันอย่างแยกไม่ออก แม้ว่าจะมีสภาพทางภูมิศาสตร์แตกต่างกัน แต่สภาพทางสังคมนั้นมีความคล้ายคลึงกันมาก ลักษณะประการแรกก็คือ ความเป็นมิตรและสภาพเรียบง่ายซึ่งจะพบเห็นได้

โดยทั่วไปทั้งในหมู่คนไทยและคนซาไว ลักษณะดังกล่าวอาจจะแสดงออกมาโดยวิธีการต่าง ๆ กันเช่นโดยทางใบหน้าที่ยิ้มแย้ม การต้อนรับขับสู้อย่างจริงใจ การพูดจาปราศรัยหรือกริยาท่าทีที่เป็นมิตรต่าง ๆ ลักษณะที่คล้ายคลึงประการต่อไปก็คือ ความรักสนุกและการทำอะไรตามสบาย ประชาชนทั้งสองชาตินี้ถือว่าผู้ที่มีนิสัยสนุกสนาน อยู่เสมอคือผู้ที่ควรยกย่องอย่างไรก็ดี การประพฤติก้าวตามแนวนิยมนั้นแตกต่างกันอยู่มากในระหว่างชาวชนบทและชาวเมืองหลวง ลักษณะต่อไปที่คล้ายคลึงกันก็คือ การมีใจวางเฉย หรือใจเย็น กล่าวคือไม่ตื่นเต้นตระหนกตกใจหรือยินดียินร้ายในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากนัก โดยถือเสียว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ จึงควรยอมรับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความสงบเยือกเย็น

ศาสนาพุทธทั้งนิกายหินยานและมหายานที่ชาวไทยและชาวซาไวส่วนใหญ่นับถือ นั้น มีอิทธิพลเหนือวิถีชีวิตของประชาชนในดินแดนทั้งสอง ปรัชญาทางพุทธศาสนามีส่วนช่วยสร้างแนวความประพฤติของสังคมวัฒนธรรม และอุปนิสัยใจคอของชาวไทยและชาวซาไวเป็นอย่างมาก เช่นความอดทน ความวางเฉย ความเมตตากรุณา และความสุภาพเรียบร้อย เป็นต้น คุณลักษณะเด่นชัดที่ยึดถือเป็นแนวความประพฤติในสังคมทั้งสองได้แก่ การปฏิบัติตัวตามสบาย ความสนุกสนาน ความเป็นมิตรและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อย่างไรก็ตามคุณลักษณะดังกล่าวจะพบได้ในชนบทมากกว่าในชุมชนที่อารยธรรมแผนใหม่ซึ่งถือเอาคุณค่าตามแนวนิยมส่วนบุคคลเป็นใหญ่ระบอบเข้ามาอย่างรวดเร็ว การขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมซึ่งเน้นถึงประสิทธิภาพและความสำเร็จส่วนบุคคลเป็นรากฐานนั้น ได้มีส่วนทำให้คุณลักษณะทางจิตใจดังกล่าวเสื่อมคลายไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะสังเกตเห็นได้ชัดในซาไวมากกว่าในไทย

นอกเหนือจากความคล้ายคลึงทางสภาพสังคมแล้ว ดินแดนทั้งสองนี้ยังมีความคล้ายคลึงกันในฐานะที่สามารถรักษาเอกราชของชาติไว้ได้ตลอดมา ขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์และหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิกได้ถูกคุกคามเอกราชโดย

ประเทศจักรพรรดินิยมตะวันตก ดังนั้นประเทศทั้งสองจึงมีชนบทรวมเนียมประเพณีที่เป็นอิสระเหลือมาอยู่จนทุกวันนี้ ในระยะหลังๆนี้ดินแดนดังกล่าวทั้งสองแห่งได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะชุมชนแบบเกษตรกรรมมาเป็นลักษณะสังคมแบบผสม (peasant or folk community to plural society) ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงทางลักษณะความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ต่าง ๆ ในสังคมทั้งสอง การเปลี่ยนแปลงในระหว่างศตวรรษครั้งที่แล้วมาจากวัฒนธรรมสมัยใหม่มาเป็นวัฒนธรรมของสังคมเศรษฐกิจแบบนายทุนที่ก้าวหน้าในฮาไว้นั้น นับว่าเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าในไทยมาก อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ย่อมมีผลกระทบกระเทือนให้แนวความประพฤติและอุปนิสัยใจคอของชนชาติทั้งสองเปลี่ยนแปลงไปจากที่กล่าวไว้แล้วด้วย

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในฮาไวและในไทย ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการถือชั้นวรรณะขึ้นในดินแดนทั้งสองด้วย การแบ่งชั้นวรรณะในฮาไว้นั้นเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะสังคมเศรษฐกิจแบบไร่นา (plantation) ในสมัยก่อนที่ดีว่าชนผิวขาวเป็นนายงานซึ่งจะเป็นผู้นำและผู้ออกคำสั่งแต่ไม่ใช่ผู้ออกแรงงาน ลักษณะสังคมแบบนี้ได้สูญสิ้นไปแล้วในปัจจุบันเนื่องจากอิทธิพลของการเคลื่อนไหวในแนวความคิดและสถาบันตามระบอบประชาธิปไตย ส่วนในประเทศไทยนั้น ลักษณะการแบ่งชั้นวรรณะดังกล่าวไม่มี แต่ก็มี การแบ่งชั้นในลักษณะที่ถือเอาสถานภาพทางสังคมหรือตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่เป็นเกณฑ์ เช่น เป็นกษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ครู พระ หัวหน้างาน เป็นต้น แบบของสังคมนี้เป็นแบบสายเดี่ยว คือ นับจากระดับสูงลงมาระดับต่ำ เท่านั้น ลักษณะสังคมดังกล่าวนี้ก็กำลังเสื่อมสลายไปตามความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทยการยอมรับนับถือว่าชาวตะวันตกเป็นผู้นำทางอุตสาหกรรมและการค้า เป็นผู้มั่งคั่งและมีอิทธิพล ก็ยังมีอยู่เช่นเดียวกับในฮาไว

ชาวต่างประเทศมักจะมองชาวไทยและชาวซาฮาราว่า มีนิสัยเกียจคร้านอย่างแก้ไขไม่ได้ ทำงานเพียงเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตและจะทำงานก็ต่อเมื่อมีอะไรบังคับให้ต้องทำเท่านั้น แต่ถ้าหากว่าผู้ใดได้มีโอกาสไปเฝ้าสังเกตดูการไถหว่านหรือเก็บเกี่ยวข้าวของชาวซาฮาราแล้ว ก็ย่อมจะรู้สึกว่าเป็นการทำงานที่หนักเกินกว่าเพียงเพื่อยังชีพ ชาวซาฮาราเหล่านี้ถือคติว่า มนุษย์ต้องมีเวลาว่างและมีการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อหาความสำราญและความพึงพอใจในชีวิต แต่พวกเขาไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องร่ำทำทำงานมากกว่าที่ควรเพียงเพื่อหารายได้มาสะสมเพื่อเพิ่มพูนความมั่งคั่ง หรือเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนหาซื้อเครื่องบำรุงความสุขทางวัตถุ ชนชาติทั้งสองนี้ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่พึงใช้เพื่อแสวงหาความสุข ไม่ใช่เพื่อดิ้นรนหาความยากลำบาก แต่เมื่อถึงคราวจำเป็นแล้ว พวกเขาเหล่านี้จะตั้งใจทำงานโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากเลย

ความก้าวหน้าในวิทยาการต่างๆ ตลอดจนความเจริญทางด้านพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมสมัยใหม่ก่อให้เกิดความต้องการในแรงงานมากขึ้น เกษตรกรในดินแดนที่แร้นแค้นเป็นจำนวนมากจึงหลั่งไหลเข้ามาเป็นผู้รับจ้างแรงงานในดินแดนซึ่งประชาชนเจ้าของดินไม่ยอมทำเนื่องจากความเคยชินต่อความเป็นอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์มาแล้ว ในจำนวนแรงงานดังกล่าวนี้ นับได้ว่าชาวจีนมีจำนวนมากที่สุด ความอุตสาหกรรมและอดทนของพวกที่อพยพเข้ามานี้ ทำให้เขาประสบความสำเร็จทั้งในด้านพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม และในขณะเดียวกัน ชนพวกนี้ยังพยายามที่จะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมตลอดจนภาษาเดิมของตนไว้ด้วย ประชาชนผู้เป็นเจ้าของดินจึงเกิดความรู้สึกไม่พอใจขึ้น การที่รัฐพยายามใช้มาตรการต่างๆ เพื่อจำกัดจำนวนผู้อพยพเข้าประเทศก็ดี อิทธิพลความเป็นอยู่ของชนผู้เป็นเจ้าของดินเดิมก็ดี เป็นเหตุทำให้ชาวจีนค่อยๆ ถูกกลืนมาเป็นเช่นเดียวกับชนชาติเจ้าของดินในที่สุด เหตุการณ์ทำนองดังกล่าวนี้เกิดขึ้นทั้งในไทยและในซาฮารา

กล่าวโดยสรุป สภาพความคล้ายคลึงกันของไทยและฮาไว้นั้น เป็นเรื่องของ ความบังเอิญเป็นส่วนใหญ่ บรรยากาศทางสังคมที่คล้ายคลึงกันในดินแดนสองแห่ง ซึ่งมี ลักษณะทางภูมิศาสตร์แตกต่างกันนี้ มิใช่เนื่องมาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลของสาเหตุต่างๆ ร่วมกันอันได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ ศาสนา ปรัชญา และ วัฒนธรรมประจำชาติเป็นต้น อุปนิสัยใจคอที่เป็นมิตรง่าย และความอดทนอันเป็น ลักษณะสำคัญของทั้งสองชนชาตินี้ เป็นมรดกตกทอดมาจากสังคมดั้งเดิมที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือเป็นสังคมเล็กๆ ที่สามารถพึ่งตัวเองได้ในทางเศรษฐกิจ เมื่อสังคมดั้งเดิมนั้นขยายตัว ใหญ่ขึ้นก็ย่อมไม่สามารถรักษาลักษณะเดิมของตนไว้ได้ ในเมื่อลักษณะของการดำรงชีวิตแบบ บ้างเจกชนนิยม ซึ่งต้องแข่งขันกันในแบบสังคมของเมืองใหญ่แพร่อิทธิพลเข้ามา ลักษณะ ของความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่นการเสื่อมสลายของการแบ่งชั้นวรรณะ เป็นต้น นับได้ว่า เป็นลักษณะชนิดหนึ่งซึ่งจะพบได้ทุกหนทุกแห่งในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบ เกษตรกรรมไปเป็นสังคมแบบพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

ผู้เขียนสรุปไว้ในตอนท้ายว่า ข้อสังเกตต่างๆ ซึ่งนำมากล่าวในบทความนี้อาจจะ ก่อให้เกิดแนวความคิดที่จะศึกษาถึงสิ่งเหล่านี้ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยใช้ศูนย์แลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรมและวิชาการระหว่างตะวันออกและตะวันตกให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับ ชนชาติต่างๆ ในโลกไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม ซึ่งในที่สุดก็ย่อมจะเข้ามาร่วมกันในสังคมใหม่ ที่ประชาชาติทั้งหลายจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม

ย่อโดย ชัตติยา ภรรณสุด